

29.4.2009

Dnro 3544/4/08

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

POLIISIPÄÄLLIKÖ KÄYTTÄYTYI EPÄASIALLISESTI PUHELINKESKUSTELUN AIKANA

1 KANTELU

Arvostelitte kirjeessänne - - - poliisiviranomaisten menettelyä Teitä koskevan esitutinnan toimittamisessa sekä poliisipäällikön käyttäytymistä.

Vaaditte esitutkinnassa tutkitun asianne poistamista ja kumoamista sekä piditte kanssanne asiasta puhelimitse keskustelleen poliisipäällikön käyttäytymistä työkeänä ja epäasiallisena.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Esitutkintaa koskeva asia

Tapahtumista

Olen tutustunut asiaanne koskevaan esitutkinta-aineistoon. Teille suoritetusta kuulustelusta ilmenee kertomananne, että ollessanne jalankulkijana ohitsenne ajaneen taksin sivupeili oli osunut vasempaan pakaraanne. Olitte suuttunut tapahtuneesta ja lähtenyt juoksemaan auton perään. Kerroitte, että muistaaksenne olitte lyönyt taksin sivupeiliin kahdesti. Olitte myös sanonut taksin kuljettajalle: "Tulepa tönimään minua tänne ulos. Astu ulos ja tule selvittämään tätä asiaa." Kertomanne mukaan olitte edelleen kävellyt pihalla ympyrää ja odottanut, että kuljettaja hoitaisi invalidiasiakkaansa pois kyydistä. Kerroitte epäilleanne, että taksin kuljettaja tulisi väkivaltaisena ulos autosta ja olitte omalta osaltanne valmistautunut fyysiseen konfliktiin. Kantelussanne kerroitte heittäneenne reppunne vastapäisen kerrostalon seinään ja huutaneenne suuttuneena.

Kerroitte, että Teille kirjattiin tapahtuneesta järjestyksessä rikkomus ja vaaditte että se poistettaisiin ja kumottaisiin.

Oikeusohjeet

Järjestyslain 3 §:n 1 momentin mukaan yleisen järjestyksen häiritseminen tai turvallisuuden vaarantaminen yleisellä paikalla on kielletty: 1) metelöimällä ja muulla vastaavalla tavalla; 2) toistuvilla uhkaavilla eleillä, hyökkäävillä liikkeillä, suullisesti esitetyillä uhkailuilla ja muulla vastaavalla, pelkoa herättävällä uhkaavalla käyttäytymisellä; 3) ampumalla, heittämällä esineitä tai muulla vastaavalla taval-

la. Säännöksen 2 momentin mukaan edellä 1 momentissa tarkoitettu toiminta on kielletty myös muualla kuin yleisellä paikalla, jos toiminnan vaikutus ulottuu yleiselle paikalle.

Järjestyslain 16 §:n 1 momentin mukaan se, joka tahallaan häiritsee yleistä järjestystä tai vaarantaa turvallisuutta järjestyslain 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla (1 kohta), on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, järjestyksirikkomuksesta sakkoon.

Esitutkintalain 2 §:n mukaan poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että rikos on tehty.

Esitutkintalain 4 §:n 1 ja 2 momentin mukaan esitutkinta saadaan jättää toimittamatta sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuudessaan pidettävä ilmeisen vähäisenä, jos asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia. Jos viranomainen sen perusteella, mitä muussa laissa säädetään, jättää ryhtymättä toimenpiteisiin rikokseen syyllisen saattamiseksi syytteeseen, esitutkinta toimitetaan vain erityisestä syystä.

Esitutkintalain 43 §:n mukaan esitutkinta voidaan lopettaa saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi muun muassa, jos esitutkintaviranomainen on tutkinnan aloittamisen jälkeen päättänyt esitutkintalain 4 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetulla perusteella luopua enemmistä toimenpiteistä. Tällaisessa tapauksessa esitutkintaviranomainen voi antaa rikokseen syyllistyneelle suullisen tai kirjallisen huomautuksen.

Kannanotto

Esitutkinta-aineistosta ilmenee, että Teidän oli katsottu syyllistyneen järjestyslain 3 §:ssä kielletyksi säänneltyyn tekoon. Aineiston perusteella on pääteltävissä, että näyttö asiassa on perustunut niin vastapuolenne kuin itsennekin antamiin kuulustelukertomuksiin.

Totean, että esitutkintalain säännökset antavat poliisille esitutkintaviranomaisena tietyn harkintavallan siinä, mihin toimenpiteisiin sille tutkittavaksi tullut asia antaa aiheutta. Oikeusasiamies ei voi määrätä virkamiestä käyttämään harkintavaltansa tietyllä tavalla. Oikeusasiamies voi vain arvioida, onko asianomainen toiminut harkintavaltansa rajoissa. Oikeusasiamiehellä ei ole toimivaltaa antaa esitutkintaa koskevia määräyksiä kantelunne tarkoittamassa asiassa eikä oikeusasiamies liioin voi ottaa kantaa esimerkiksi vahingonkorvausta koskeviin kysymyksiin, joiden ratkaiseminen kuuluu viime kädessä tuomioistuimelle.

Asiassa saatuun selvitykseen viitaten katson, että asiassanne tutkinnanjohtajana toiminut komisario on päättänyt Teitä koskevan esitutkinnan hänelle esitutkintalain nojalla kuuluvan harkintavallan nojalla. Asiassa ei ole ilmennyt aiheutta epäillä, että hän olisi ylittänyt harkintavaltansa tai käyttänyt sitä väärin.

3.2

Poliisimiehen käyttäytyminen

Tapahtumista

Kerroitte tiedustelleenne tapahtuman jälkeen Teitä koskevasta esitutkinnasta puhelimitse - - - kihlakunnan poliisipäälliköltä. Katsoitte hänen käyttäytyneen puhelinkeskustelunne aikana töykeästi ja epäasiallisesti muun muassa todeten, ettei Teidän tulisi käyttää puheessanne sivistyssanoja, joiden merkitystä ette ymmärrä.

Poliisipäällikkö on kantelunne johdosta antamassaan selvityksessä todennut keskustelleensa kanssanne useaan otteeseen puhelimesta. Poliisipäällikön mukaan olitte erään puhelinkeskustelun yhteydessä "sydämistynyt" hänen tiedusteltuaan Teiltä, olitteko mahdollisesti ollut alkoholin vaikutuksen alaisena esitutkinnaissa tutkitun asian tapahtumahetkellä.

Edelleen, viitaten tämän puhelinkeskustelun aikana tapahtuneeseen puhetyylinne muutokseen, poliisipäällikkö oli huomauttanut, ettei Teidän kannattaisi käyttää niin laajaa sivistyssanaskaalaa, ellette varmasti ymmärtäisi käyttämienne sanojen merkitystä. Poliisipäällikkö perustelee kommenttiaan sillä, että suurin osa käyttämistänne sanoista oli ollut hänelle tuntemattomia. Tämän jälkeen poliisipäällikkö ilmoitti päättävänsä puhelun kanssanne. Poliisipäällikkö katsoo, ettei hän omasta mielestään ollut puhelimesta töykeä eikä epäasiallinen, mutta kylläkin "tympääntynyt", koska asia ei ollut "edennyt" keskustelujenne aikana.

Oikeusohjeet

Perustuslain 21 §:n mukaiseen hyvään hallintoon kuuluu muun muassa se, että viranomaiset käyttäytyvät asiallisesti, myös puhelinkeskustelussa. Epäkohtelias käyttäytyminen ei kuulu hyvään hallintoon.

Valtion virkamieslain 14 §:n 2 momentin mukaan virkamiehen on käyttäydyttävä asemansa ja tehtävänsä edellyttämällä tavalla.

Poliisilain 9 c §:n mukaan poliisimiehen on virassa ja yksityiselämässään käyttäydyttävä siten, ettei hänen käyttäytymisensä ole omiaan vaarantamaan luottamusta poliisille kuuluvien tehtävien asianmukaiseen hoitoon. Arvioitaessa poliisimiehen käyttäytymistä otetaan huomioon myös hänen asemansa ja tehtävänsä poliisihallinnossa.

Kannanotto

Poliisimiehen käyttäytymiselle on lainsäädännössämme edellä todetuilla tavoin asetettu erityisen korkeat vaatimukset. Yksittäiselle poliisimiehelle tämä merkitsee sitä, että hänen on muistettava käyttäytyä asiallisella, luottamusta herättävällä tavalla, sillä poliisimiehen itsestään antama kuva välittyy yleensä kansalaisen silmissä koko poliisikuntaa koskevaksi. Sellaisetkin kärjistyksiset ja sananvalinnat, jotka vielä voitaisiin keskivertokansalaiselle sallia, eivät välttämättä sovi poliisimiehen virkatehtävässään esittämiksi. Poliisimies voi kuitenkin virkatehtäviä suorittaessaan tilanteesta riippuen joskus joutua esiintymään hyvin määrätietoisesti ja tiukastikin.

Mitä tulee nyt kantelun tarkoittaman kaltaisiin tilanteisiin, poliisin tulisi käsitykseni mukaan olla erityisen pidättyväinen ja mahdollisuuksien mukaan välttää sanavalinnoillaan antamasta viranomaisen kanssa asioivalle henkilölle sellaista kuvaa, että hänen sivistystään tai muutoin elämäntyyliään jollain tavoin kyseenalaistettaisiin, tuomittaisiin tai väheksyttäisiin.

Selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, että poliisipäällikkö oli jossakin määrin provosoitunut puhelinkeskustelun aikana, jolloin keskustelutilanne oli kärjistynyt. Totean, että poliisimiehen on virassaan käyttäydyttävä säännösten edellyttämällä tavalla kaikenlaisissa tilanteissa. Toisaalta yleisesti voidaan todeta, että puhelinkeskustelujen sisältöä jälkikäteen arvioitaessa usein ei ole mahdollista saada tarkkaa kuvaa siitä tilanteesta, jossa näkemyksiä oli puolin ja toisin esitetty, eikä myöskään siitä sävystä, jolla keskustelua oli käyty. Kysymys on osin myös subjektiivisista tuntemuksista, ja tilannesäädetään henkilöstä riippuen kokea eri tavoin. Tähän kokemukseen keskustelukumppaneihin nähden ulkopuolinen keskustelua kuulematon arvioija ei kuitenkaan voi ottaa kantaa.

Saadun selvityksen perusteella katson kuitenkin, ettei poliisipäällikön käyttäytyminen ole kaikilta osin ollut sopusoinnussa viranomaistoiminnalta edellytettävään asiallisuusvaatimukseen nähden. poliisipäällikkö on selvityksessään myöntänyt, ettei hän ymmärtänyt kaikkia puhelinkeskustelun yhteydessä käytettyjä käsitteitä sekä "tympääntyneensä" puhelinkeskustelun etenemättömyydestä tarkoittaen tällä ilmeisesti yhteisymmärryksen saavuttamatta jäämistä. Mielestäni poliisipäällikön olisi tästäkin huolimatta tullut pidättäytyä sellaisista sanavalinnoistaan, joista objektiivisestikin arvioituna saattoi saada kansalaista väheksyvän ja loukkaavan kuvan. Samansuuntaisesti on todettu myös - - - lääninhallituksen poliisiosaston antamassa lausunnossa. Kun poliisipäällikön asema poliisiorganisaatiossa on varsin korkea, on nähdäkseni asiallisuusvaatimuksen noudattaminen hänen kohdallaan ollut tässä tapauksessa erityisen korostunut.

Näistä syistä katson perustelluksi saattaa näkemykseni asiallisuusvaatimuksesta sekä käsitykseni poliisipäällikön arvostelulle alttiina pitämästäni kielenkäytöstä hänen tietoonsa.

4

TOIMENPITEET

Saatan poliisipäällikön kielenkäytön asianmukaisuutta koskevan käsitykseni hänen tietoonsa lähettämällä hänelle jäljennöksen tästä vastauksestani.

Lähetän jäljennöksen tästä vastauksestani tiedoksi myös Etelä-Suomen lääninhallitukselle.

Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aihetta.